

Nr 214.

Av herr **Gustafsson** i Brånsta m. fl., angående ökad försäljning av vissa kronans jordbruksegendomar för beredande av medel till inköp av för skogsbörd tjänlig eller skogbärande mark.

Från och med år 1874 hava åtskilliga beslut fattats om försäljning av kronan tillhöriga jordbruksfastigheter. Till en början var det huvudsakligen bestämmande skälet för dessa försäljningsbeslut insikten om de olämpliga för staten att i sin ägo för utarrendering bibehålla egendomar, för vilka i följd av deras obetydlighet eller från andra kronoegendomar avlägsna läge förvaltningskostnaderna ställde sig alltför höga i förhållande till arrendeavkastningen. Sedermera tillkom det allt starkare framträdande behovet av att bereda medel till inköp för statens räkning av skogsmark inom landets olika delar, vilket ansågs lämpligen böra ske genom försäljningar av jordbruksdomäner och framkallade utsträckning av dessa försäljningar.

Vid 1902 års riksdag beslutades den ännu gällande bestämmelsen, att Kungl. Maj:t äger att vid arrendeledighet till större eller mindre del försälja sådan närmare angiven jordbruksegendom, vilken icke lämnar eller kan påräknas lämna högre årligt arrende än 600 kronor. Köpeskillingarne ingå numera till domänfonden och Kungl. Maj:t äger tills vidare disponera desamma för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarne.

Utom de försäljningar av statens jordbruksfastigheter, som i enlighet med 1902 års riksdagsbeslut äga rum, ske även upplåtelser från kronoegendomar i syfte att bereda mindre bemedlade och obemedlade tillfälle att förvärva egnahemslägenheter i enlighet med därom utfärdade bestäm-

melser. Därjämte hava under senare åren försäljningar av jord från stats-egendomar även förekommit på särskilda framställningar av Kungl. Maj:t till Riksdagen, men sådana försäljningar äro nästan uteslutande beroende av de lokala domänförvaltningarnes initiativ och ske icke med den planmässighet, som vore önskvärd.

Förslag att ytterligare utsträcka försäljningen av statens jordbruks-egendomar hava icke saknats, särskilt i syfte att bereda medel till skogsinköp, men dylika förslag hava icke vunnit framgång.

Redan 1896 års skogskommitté uttalade sig för en mera omfattande försäljning, och med stöd av denna kommittés betänkande föreslog Kungl. Maj:t år 1902, att icke blott sådana egendomar, för vilka det årliga arrendet ej översteg 700 kronor, skulle avyttras, utan även större egendomar, som av särskilda förhållanden, exempelvis nybyggnadsbehov, vore ekonomiskt fördelaktigare för kronan att sälja än att bibehålla för utarrendering. Riksdagen fann dock icke lämpligt att giva försäljningen en sådan omfattning, som Kungl. Maj:ts då framlagda förslag innebar.

Vid riksdagarne 1911 och 1912 förekommo enskilda motioner om utsträckt försäljning, men avslogos i enlighet med jordbruksutskottets utlåtande. Det huvudskäl härför, som anfördes 1911 och åberopades 1912, lydde i utskottsbetänkandet sålunda:

»Av det anförda framgår, att under de närmast kommande åren avsevärda belopp bliva disponibla för inköp av skogsmark genom de försäljningar, vartill Riksdagen redan lämnat sitt medgivande. Härtill kommer, att genom de av Riksdagen för varje år efter särskilda framställningar från Kungl. Maj:t beslutade försäljningarna av lägenheter från kronans egendomar, vilka försäljningar visat en tendens att år från år ökas och med all sannolikhet komma att till följd av de under år 1909 utfärdade föreskrifterna om egnahemslägenheters upplåtande från kronans egendomar än mera ökas, ytterligare medel torde komma att för samma ändamål bliva tillgängliga.»

Vad utskottet sålunda anförde, är visserligen i och för sig riktigt, men om utskottet förmenade, att tillräckliga medel för statens skogsinköp skulle inflyta genom de av utskottet åberopade försäljningarna, har detta visat sig icke vara förhållandet. Till ådagaläggande av detta behöver endast hänvisas till årets statsverksproposition, däruti anföres följande:

»I skrivelse den 30 maj 1911 angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena anmälde Riksdagen, bland annat, att Riksdagen med anledning av väckta motioner beslutat att för

inköp av skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1912 anvisa ett belopp av 500,000 kronor.

För samma ändamål beviljade därefter på av Kungl. Maj:t gjorda framställningar 1912 års Riksdag ett anslag av 800,000 kronor för år 1913 och 1913 års Riksdag ett anslag av 1,000,000 kronor för år 1914.

I skrivelse den 30 september 1913 har nu domänstyrelsen hemställt, att jämväl för år 1915 måtte anvisas ett anslag av 1,000,000 kronor till inköp av skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark. Styrelsen har därvid förklarat sig anse fördelarna av en tillräcklig tillgång å disponibla medel för utvidgande, när och där så lämpligen kunde ske, av statsverkets skogsområden påtagliga samt tillika framhållit, hurusom *de genom försäljning av smärre kronoegendomar och lägenheter inflytande köpeskillingar och de andra medel, vilka finge användas till sådana inköp, varom nyss nämnts, icke försloge för ändamålet*“.

Under återopande av vad sålunda anförts föreslår Kungl. Maj:t, att jämväl för år 1915 ett belopp av 1,000,000 kronor skall anvisas för inköp av skogsmark m. m.

Det torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida det kan vara förenligt med klok statsekonomi att i nuvarande tider av ständigt ökade statsutgifter och därav orsakad skuldsättning belasta budgeten med en utgift av 1,000,000 kronor om året för inköp av skogsmark, då medel härtill borde kunna beredas genom försäljning av annan staten tillhörig mark, vilken lämnar en alltför ringa avkastning.

Enligt anställda beräkningar motsvarar sammanlagda arredeavgifterna för statens jordbruksdomäner icke mer än 3,6 % av deras sammanlagda taxeringsvärden och statens verkliga nettoinkomst av arrendemedel utgjorde 1910 icke mer än 2,88 % av taxeringsvärdet. Det är emellertid att märka, att taxeringsvärdena, även om de på senare åren höjts, dock betydligt understiga försäljningsvärdena, såsom framgår därav, att för de egendomar, vilka försålts under åren 1904—1911, köpeskillingarna uppgått till 171,85 % av taxeringsvärdena. Tager man hänsyn härtill, torde man utan fara för överdrift kunna säga, att statens årliga inkomst av jordbruksdomänerna i genomsnitt åtminstone icke överstiger 2 % av deras försäljningsvärden.

Nu är det visserligen icke vår mening, att staten skulle försälja alla sina jordbruksegendomar, än mindre planlöst slunga ut desamma i marknaden. Åtskilliga av dessa egendomar lämna en ganska god avkastning, och många av dem torde av andra hänsyn än den större eller mindre

avkastningen böra bibehållas i statens hand. Men en stor del av statens utarrenderade egendomar, även där de lämna högre arrendeavkastning än 600 kronor, skulle säkerligen med fördel kunna försälas för att bereda medel till statens inköp av skogsmark. Landet äger rik tillgång på för skogsodling tjänliga kalmarker, vilka till förmån för såväl riket i dess helhet som de särskilda orterna borde av staten förvärvas och skogsplanteras om möjligt i större utsträckning än vad för närvarande sker.

Om sålunda enligt vår mening staten redan av rent ekonomiska skäl och med fäst avseende å lämpligheten av att öka statens skogstillgångar bör i större omfattning, än vad hittills skett, försälja en del utarrenderade jordbruksfastigheter, talar även ett annat viktigt skäl för en dylik åtgärd, nämligen att härigenom kan främjas bildandet av ett större antal självägarejordbruk. Därest vid försäljningarna tillses, att icke blott egnahemslägenheter skapas, utan även lämpliga jordbruk av något större areal tillhandahållas, skulle säkerligen många av de jordbrukaresöner, som nu emigrera för att i ett främmande land skaffa sig ett jordbruk, ävensom åtskilliga i utlandet bosatta svenska jordbrukare, vilka önska återvända till fosterlandet med en sparad penning, bindas vid den svenska jorden.

Vid den utsträckta försäljning av jordbruksegendomar, som vi sålunda ifrågasätta, anse vi, såsom av det redan sagda torde kunna slutas, att det bestämmande i fråga om vilka egendomar, som skola försälas, icke såsom hittills uteslutande bör vara det arrendebelopp, egendomen inbringar. Arrendebeloppet i och för sig visar ju icke, huruvida egendomen förräntar sig, därest man uteslutande vill fästa sig härvid. Hänsyn bör även tagas till egendomens areal, beskaffenhet och belägenhet, till förvaltningskostnaderna samt till förestående byggnadsbehov och andra dylika omständigheter. Det torde därför böra bli föremål för en grundlig prövning, vilka bland kronans jordbruksegendomar kunna med fördel försälas och i vilken ordning detta bör ske, men att en försäljning i större omfattning, än som hittills ägt rum, lämpligen bör ifrågakomma, anse vi oss med det anförda hava visat.

På grund härav få vi hemställa,

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en planmässig försäljning i större omfattning än hittills skett av sådana kronans jordbruksegendomar, vilka på grund av låg arrendeavkastning eller andra skäl icke lämpligen böra av staten

bibehållas, för att därigenom bereda ökade medel till inköp av för skogsbörd tjänlig eller skogbärande mark samt att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder och för Riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 26 januari 1914.

<i>L. E. Gustafsson</i> i Brånsta.	<i>V. Ekerot.</i>	<i>Erik Andersson.</i>
<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>	<i>Malte Sommelius.</i>
<i>A. Henrikson</i> i Heberg.	<i>Carl Lorentzon.</i>	<i>Karl Hildebrand.</i>
<i>Pehr Aug. Andersson.</i>	<i>A. R. Rosenquist.</i>	<i>Jöns Jönsson.</i>
<i>Emil Bengtsson.</i>	<i>K. A. Sandberg.</i>	<i>Axel Lundblad.</i>
<i>Harald Lemke.</i>	<i>Anders Olsson.</i>	<i>F. O. Mörtzell.</i>
<i>J. P. Jespersen.</i>	<i>John Jönsson.</i>	

Bilaga.

Tabell över domänfondens jordbruksegendomar,
som enligt nu gällande bestämmelser kunna vid inträffande arrendeledighet av
Kungl. Maj:t försäljas.

Arrendelediga år.	Antal.	Taxeringsvärden.
1915	16	236,700
1916	53	689,300
1917	34	507,600
1918	37	455,200
1919	29	358,100
1920	34	472,400
1921	52	588,700
1922	22	268,200
1923	15	211,300
1924	5	56,900
1925	8	126,900
1926	7	85,200
1927	6	77,000
1928	7	84,700
1929	6	90,700
1930	5	79,400
1931	4	35,200
1932	7	102,900
1933	5	116,400
Summa	352	4.642,800